

УДК 339

Савош Л.В., к.е.н., доцент,

Михальчук Л.В.

Луцький національний технічний університет

ДІАГНОСТИКА ЗАГАЛЬНОГО СТАНУ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УМОВАХ ТКС

В статті досліджено особливості розвитку зеленого туризму в західних транскордонних регіонах України. Виявлено тенденції розвитку та перспективи використання наявного потенціалу шляхом поглиблення транскордонної співпраці.

Ключові слова: сільський зелений туризм, агротуризм, транскордонне співробітництво, транскордонний регіон.

Savosh L., Mykhalchuk L.

GENERAL DIAGNOSIS OF GREEN TOURISM IN THE CBC

This paper investigates features of eco-tourism in the western border regions of Ukraine. Tendencies and prospects of development of existing potential by strengthening cross-border cooperation.

Keywords: rural green tourism, agro-tourism, cross-border cooperation, cross-border region.

Савош Л.В., Михальчук Л.В.

ДИАГНОСТИКА ОБЩЕГО СОСТОЯНИЯ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМА В УСЛОВИЯХ ТКС

В статье исследованы особенности развития зеленого туризма в западных приграничных регионах Украины. Выявлены тенденции развития и перспективы использования имеющегося потенциала путем углубления трансграничного сотрудничества.

Ключевые слова: сельский зеленый туризм, агротуризм, трансграничное сотрудничество, трансграничный регион.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Туристично-рекреаційний потенціал слугує важливим елементом розвитку регіонів. Виключення не становлять прикордонні території, які є учасниками транскордонних утворень.

Савош Л.В., Михальчук Л.В.

Врахування специфіки розвитку сільського зеленого туризму займає вагомe місце у розвитку транскордонного співробітництва. З розширенням і поглибленням економічного співробітництва європейських країн прикордонні регіони все більш стають зонами контакту національних господарств, тому оцінка наявного туристично-рекреаційного потенціалу особливо сільського туризму, у транскордонних регіонах, проблем з його використання на основі можливостей транскордонного співробітництва є актуальним питанням теорії і практики економіки.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. В економічній літературі існує чимало робіт, присвячених висвітленню окремих теоретичних та практичних питань пов'язаних з дослідженням туристично-рекреаційного потенціалу територій загалом і врахування специфіки сільського туризму у транскордонному співробітництві. Найбільш відомими авторами цих досліджень є: Мікула Н.А., Толкованов В.В., Демченко В.В., Тимечко І.Р., Матвеев Є.Е., Жук О.П., Федоришин О.З., Цибульська Ю.О., Цисінська О.Б., Гусева М.О.

В роботах вітчизняних вчених значну увагу приділено дослідженню організації та планування сільського (зеленого) туризму, визначено основні передумови та перспективи його розвитку, вивчено європейський досвід становлення СЗТ, обґрунтовано основні особливості менеджменту та маркетингу в даній галузі тощо. Однак, прогрес суспільства вимагає об'єктивного та детальнішого дослідження відпочинкових пропозицій, що пропонуються ринком, а також значний акцент робиться на перспективних напрямках розвитку СЗТ та його впливі на економіку та суспільство загалом.

Цілі статті. Мета дослідження оцінити розвиток сільського зеленого туризму в західних транскордонних регіонах України.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Інтеграція в економічні структури Європейського Союзу потребує від України розроблення та вдосконалення моделі взаємовідносин центра та регіонів, яка б відповідала принципам, стандартам, нормам та механізмам регіональної політики Євросоюзу, сприяла розвитку нових форм співробітництва між регіонами, а також міжнародного співробітництва територій, особливо на сучасному етапі становлення України. Один з інструментів успішної політики регіонального розвитку, який останнім часом набуває поширення, є активізація

прикордонного та транскордонного співробітництва, тому актуальним сьогодні є аналіз розвитку транскордонного співробітництва в сфері туристично-рекреаційного підприємництва, а саме сільського зеленого та агротуризму [8].

Динаміка розвитку транскордонного співробітництва доволі переконливо свідчить про значну її активізацію, обумовлену, передусім, реалізацією мети загальноєвропейського значення – «розмивання» кордонів між країнами-членами Євросоюзу і вирівнювання диспропорцій розвитку центральних та периферійних регіонів у кожній з країн.

Україна активно включилася в процес створення євро регіонів на початку 1993 р. і наданий час бере участь у шести з них: Карпатський, Буг, Нижній Дунай, Верхній Прут, Дніпро та Слобожанщина. Територія України, що входить до складу євро регіонів, становить 33,9% її загальної площі, де мешкає понад 28 % населення країни [5].

Таким чином, транскордонне співробітництво в галузі СЗТ означає співпрацю суміжних територій сусідніх держав, що стосується туристичних послуг, де визначальною ознакою є наявність кордону між співпрацюючими територіями.

Структурно-функціональну схему розвитку СЗТ в західних транскордонних регіонах України можна представити наступним чином (рис.1).

Розвиток туризму на західних кордонах України є високо актуальним. Перетворення західного регіону на туристичну зону з європейським рівнем сервісу та комфортабельності принципово змінить обличчя як регіону, так і держави. Регіон має унікальні умови для розвитку зеленого туризму. Чисельні природні та культурні атракції, угіддя, мінеральні джерела, горні масиви призначені саме для таких цілей.

Для здійснення ефективного планування розвитку сільського зеленого туризму у регіонах необхідно розглянути його особливості територіальної і функціональної організації. Територіальна організація сільського зеленого туризму – це система просторового взаєморозташування сільських населених пунктів, що надають агрорекреаційні послуги, по відношенню один до одного, а також щодо міст-центрів генерування споживачів агротуристичних послуг, сформованої транспортної інфраструктури території та об'єктів природної й етнокультурної спадщини регіону.

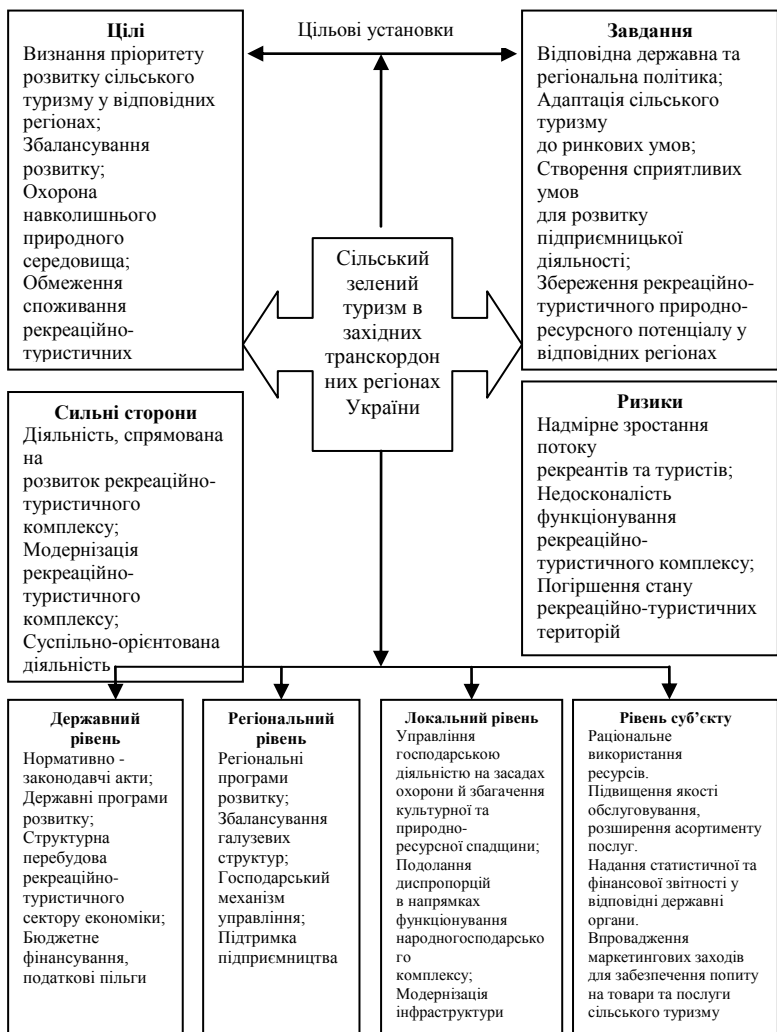

Рис. 1. Функціонально-структурна схема розвитку сільського зеленого туризму в західних транскордонних регіонах України

Найкращий стан із легалізацією сільського аграрного туризму має Закарпатська область, де майже в кожному районі сформовані організаційні структури сприяння його розвитку [7]. Закарпатська область також позитивно відрізняється умовами проживання й ставленням тамтешніх підприємців до своїх обов'язків. Практично у

кожній оселі функціонує Інтернет, що дає змогу оперативної й завчасно одержувати інформацію і резервувати місця заздалегідь.

Фактична кількість підприємств сфери сільського туризму в західних транскордонних регіонах України подано в таблиці 1.

Таблиця 1

Динаміка чисельності підприємств сфери сільського туризму в західних транскордонних регіонах України

Рік	Кількість сільських садиб, що надають послуги у сфері сільського туризму, од.				
	Закарпатська обл.	Івано-Франківська обл.	Львівська обл.	Чернівецька обл.	Волинська обл.
2000	70	61	39	22	-
2005	334	232	209	129	10
2006	348	312	266	138	20
2007	367	319	283	157	42
2008	384	322	291	168	75
2009	396	335	298	189	115
2010	402	347	311	196	130
2011	418	356	319	207	226
2011 до 2000, разів	5,97	5,84	8,18	9,41	22,6

Джерело: [1]

Як свідчать результати досліджень (табл.1; рис.2.), динаміка розвитку підприємств сфери сільського туризму у досліджуваному регіоні є досить жвавою, особливо у Чернівецькій та Львівській областях. Проте кількість підприємств сфери сільського туризму відносно загальної кількості сільських домогосподарств ще досить низька.

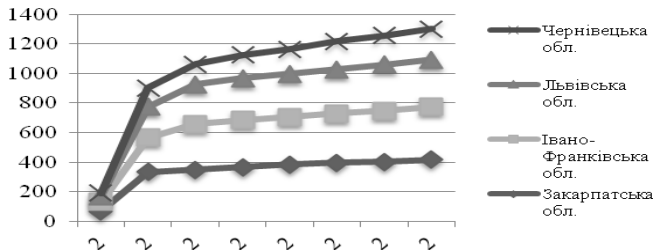

Рис. 2. Динаміка підприємств сфери сільського туризму у західному регіоні

Водночас мають місце позитивні зрушення у розмірах підприємств сільського туризму регіону. Як показник розмірів використовуємо кількість кімнат, які надаються туристам одночасно, і кількість ліжко-місць у них (табл. 2.).

Таблиця 2

Динаміка розмірів підприємств сфери сільського туризму в західних транскордонних регіонах України

Показник	Закарпатська обл.		Івано-Франківська обл.		Львівська обл.		Чернівецька обл.	
	2000	2012	2000	2012	2000	2012	2000	2012
Кількість підприємств сфери сільського туризму	70	418	61	356	39	319	22	207
Кількість кімнат для туристів, всього	217	1881	208	1495	90	1053	53	766
На 1 господарство	3,1	4,5	3,4	4,2	2,3	3,3	2,4	3,7
Кількість ліжко-місць для туристів	543	4985	562	3663	239	2843	148	2221
На 1 господарство	7,8	11,9	9,2	10,3	6,1	8,9	6,7	10,7

Джерело: [2;3; 6; 9]

Таким чином, в західних транскордонних регіонах України переважають підприємства сільського аграрного туризму розміром від 2 до 4 кімнат для гостей, в яких одночасно можна розмістити 5-10 туристів. Співвідношення між кількістю ліжко-місць та гостьових кімнат із розрахунку на одне господарство свідчить, що основним типом кімнат, призначених для використання туристами підприємств сільського аграрного туризму під час відпочинку, є двомісні. Спільні ознаки сільського туризму всіх сільських західних транскордонних регіонах України регіонів базуються на можливості поєднання (комбінування) власне відпочинку у сільській оселі зі спортивним та екологічним туризмом.

Основні види туристичних послуг в сільському аграрному туризмі представлено у табл. 3.

Таблиця 3

Основні види туристичних послуг в сільському туризмі в західних
транскордонних регіонах України

Туристичні послуги	Львівська обл.	Івано-Франківська обл.	Закарпатська обл.	Чернівецька обл.	Волинська обл.
Національна домашня кухня	++	++	++	++	++
Сільські вечорниці з частуванням	++	++	+	+++	+
Участь у проведенні свят, народних обрядів (весілля, колядки, троїсті музики)	+	++	+	+	++
Відвідування народних умільців, домашні музеї	+	++	++	+	+
Збір грибів, ягід і їх консервація	++	++	++	++	++
Оздоровчі сауни з фіто чаями, старовинні рецепти омолодження	+	++	++	+	+
Піші туристичні маршрути	+	++	++	+	+
Зимові розваги, поїздки на санях	++	++	++	++	+
Прогулянки на конях	+	+	++	++	++

Вагра та частування	+	++	++	++	-
Орнітологічний туризм та апітуризм	++	+	+	+	+++

+ - поширені; ++ - досить поширені; +++ - дуже популярні
Джерело: складено на основі [1; 7]

Найпопулярніші туристичні послуги пов'язані з національною кухнею, проведенням фестивалів (вечорниці, народні обряди). Значного поширення набули оздоровчі сауни з фіточаями, зимові розваги з катанням на санях. У всіх областях поширений збір ягід і грибів та кваліфікований туризм (піші, кінні прогулянки). Усе більшої популярності набувають форми пізнавального туризму (відвідування народних умільців, домашніх музеїв тощо). Кожна з областей має свою спеціалізацію в туристичних послугах зеленого туризму.

Таким чином, можна встановити найпоширеніші туристичні послуги для кожної з областей. Зокрема, в Івано-Франківській і Закарпатській областях популярною є участь туристів у народних святах і обрядах, відвідини народних умільців, прогулянки на конях. На Львівщині та у Чернівецькій областях туристи найчастіше беруть участь у зимових розвагах та сільських вечорницях.

Великі перспективи для розвитку сільського зеленого туризму має Західне Полісся, а саме Волинь, яка багата унікальними природними умовами і рекреаційними ресурсами. Волинь надзвичайно цікава в етнографічному та історичному аспектах. Крім того, на території області багато різноманітних водоймищ, особливо озер, а вигідне територіальне розташування дозволяє залучити туристів з-за кордону.

Вітчизняні фахівці в галузі рекреаології досить високо оцінюють ступінь естетичної привабливості волинських ландшафтів, що робить місцевий туристичний продукт висококонкурентним на ринку сільського туризму. На Волині особливою туристичною привабливістю користуються природні та великі штучні водойми, лісовкриті території та природні національні парки [4].

За словами завідувача сектору туризму головного управління інфраструктури та туризму Волинської ОДА Сергія Чернеця, в 2012 року облікували 298 приватних садиб на базі особистого селянського господарства, які надають послуги із зеленого туризму, 226 із них

знаходяться в Шацькому районі. В цій сфері загалом працюють приблизно 1000 осіб [10]. Саме тому можна констатувати про перспективність розвитку сільського зеленого туризму на Волині. Адже багатий природно-ресурсний потенціал та наявність вільних трудових ресурсів створюють всі передумови для організації сучасної туристичної інфраструктури і розвитку вітчизняного та міжнародного сільського туризму на її території. До прикладу, мисливські угіддя Цуманських лісів Ківерцівського району вже стали місцем активного відпочинку любителів полювання з Італії, Франції, Німеччини та Бельгії.

Висновки. Отже, зелений туризм має всі передумови до розвитку в західних транскордонних регіонах України. Більше того, саме сільський туризм дає можливість подивитись на сільськогосподарське виробництво; на майстерність ремісників та на дивовижні принади національної кухні і традицій.

Транскордонне співробітництво позитивно впливає на розвиток зеленого туризму. Фінансова підтримка структурних фондів Європейського Союзу і досвід провідних країн дає змогу розвиватися даній сфері на прикордонних територіях.

1. Забуранна Л.В. Особливості туристично-підприємницької діяльності в аграрній сфері Карпатського економічного району / Л.В. Забуранна // Сільський розвиток. – 10-12'2012 – С. 89-93.
2. За підсумками I кварталу Буковина посіла друге місце за туристичною відвідуваністю. Офіційний сайт Чернівецької обласної державної адміністрації [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.oda.cv.ua>
3. Івано-Франківська обласна державна адміністрація. Офіційний сайт. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.voladm.gov.ua>
4. Коротинський Д. В. Аналіз природних рекреаційних ресурсів волинської області для цілей сільського туризму / Д. В. Коротинський // Поліська дослідна станція [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbuu.gov.ua/portal/chem_biol/vldau/APK/2012_19_2/files/12kdvfirt.pdf
5. Кухарська Н.О. Організація та розвиток транскордонного співробітництва в євро регіоні Нижній Дунай / Н. О. Кухарська // Регіональна економіка. – 2008. – № 1. – С. 13–22.
6. Львівська обласна державна адміністрація. Офіційний сайт. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.loda.gov.ua>
7. Малік М.Й. Сільський аграрний туризм як чинник розвитку сільських територій України / М. Й. Малік, Л. В. Забуранна // Економіка АПК. — 2012. — № 5. - С. 110—115.
8. Нездоймінов С.Г. Транскордонний вектор розвитку аграрного туризму / С.Г. Нездоймінов // Вісник соціально-економічних досліджень №41(2) – С. 250-256. [Електронний ресурс]. Режим доступу: [http://archive.nbuu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vsed/2011_41_2/41\(2\)/250-256.pdf](http://archive.nbuu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vsed/2011_41_2/41(2)/250-256.pdf)

9. Сільські садиби. Офіційний сайт Закарпатської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.carpathia.gov.ua>
10. Хатам зеленого туризму на Волині, присвоюватимуть категорії, як «зірочки» готелям [Електронний ресурс] – Режим доступу з: <http://www.volynpost.com/news/9089-hatam-zelenogo-turyzmu-na-volyni-prysvoyuvatymut-kategorii-iak-zirochky-goteliam>